

JÉG

Volt az a pár nap, amikor végig esett, mégis világos volt az ég. A hegy felett gyöngyházfehéren derengett; nem látszottak külön a felhők, mintha az egész égből esne csöndesen.

Szinte óráról órára zöldült a kert, kedden még csak sárgás, szerdán világoszöld, csütörtökön meg már sötétzöld volt az almafa az ablak előtt. A külső fémparkányon állt a víz, a vízben állt az ég tükröképe, és ahogy felborzolta a szellő a féltényérnyi ablakpocsolyát, megbőrösödött benne a gyöngyházszín ég is.

Mindennap sokáig állt az ablakban, és figyelte az eget a lúdbörzű vízfoltban, aztán az almafát.

A sötét törzs előtt jól látszottak a levelek. Azt mondták, jó gyerek.

– Mit csinálsz te ott? – kérdezte az anyja valamelyik nap, amikor elment mögötte. Vitt valamit, talán tiszta ruhát összehajtva, a másik szobába. Amióta az apja csak néha volt otthon, mert újra és újra külföldre ment, tolmácsolni, kerülgették egymást a nagy lakásban. Ha tehetette, állt az ablaknál, vagy behúzódott az ágyon a falvédőhöz, és annak nyomta neki az orrát. Most úgy kérdezte az anyja ezt, hogy mit csinál, mint ahogy azt szokta, miért nem alszik már vagy miért felesel. Ilyenkor mindegy volt, mit válaszol, vagy hogy válaszol-e egyáltalán. Olykor elkezdett egy választ, aztán félbehagyta a mondat közepén. Várta, hogy visszakérdez, hogy és aztán, vagy hogy van tovább, de nem kérdezett vissza sohasem. Egy idő óta leszokott arról, hogy mondjon neki bármit is. Megpróbálta megjegyezni az összes el nem mondott mondatot és fel nem tett kérdést, és összegyűjteni péntekre, amikor érte jött a nagyapja, hogy végre elvigye, vasárnap délelőttig.

Most mégis odahúzta a kezénél fogva az anyját, és megmutatta neki a parkányon a vízfoltot abban a kis mélyedésben, ahol összegyűlt, és benne a tükröződő eget.

Az anyja azt mondta, ki kellene javítani azt a mélyedést.

– Akkor nem tudom nézni a vízben az eget – válaszolta magában, de nem mondta ki. Nem volt minek.

Rálehelt az ablakra, épp csak egy apró foltot. Azon át mintha megmozdult volna minden, az ég és a kert is, talán az egész Buda, talán az egész hegy.

Színek hullámoztak, zöldek, szürkék és az a kékes köd, amit télről ismert, amire mintha emlékezett volna télről, aztán letörölte a mandzsettájával a foltot, mintha a ködöt törölné.

Mintha már látta volna valahol ezt az egészet egy másik városban is, egy olyan városban, ahol cölöpök állnak a vízben, amelyeken feketén és nyúlósan áll a mázgás mocsok.

Úgy látta, belül, ahogy a hosszú fákat, a kanyargó utat a piros dombok közt és a várost, ahol a hajókikötőben vízszintes vonalban lebegnek a sirályok az erős szélben. Úgy látta, ahogy valahonnan emlékezett a télre, a nyárra, az évszakokra és az ízekre, valami ember előtti időből, vagy legalábbis egy időből, ami akkor volt, mielőtt ő lett.

Nem beszélt róla senkinek. Voltaképp nem is volt mit elmondani, de leginkább: nem volt hogyan.

Majd ha megtanulok írni, gondolta, leírom majd, hogy zöld víz, szél, sirály, domb, út, cölöp. Úgy talán meg lehet csinálni a varázslatot, hogy látsszanak a dolgok. Mert le lehetett rajzolni az utat. Esetleg a dombok egy részét. Vagy egy sirályt. Le is lehetett fényképezni. De nem lehetett lerajzolni sem az eget, sem a szelet, sem a levegőt, sem az esőt, és nem lehetett lerajzolni a dolgot, a világot úgy, ahogy arra abból a régi időből, amikor még ő maga nem volt, emlékezett.

Pénteken tizenegy körül elállt. A nagyapja jött érte megint. Olykor már egy órával azelőtt az előszobában várta, hogy jött volna, a hátát a szekrénynek vetve. A vállába olyankor belenyomódott a kulcs. Az ajtó keskeny, hosszú kukucsálóablakán repedt volt a recés üveg,

de a padlón úgy rajzolódott ki a rajta átragyogó fényben a zöld négyzet, mintha hibátlan lenne. Emlékezni olyan, mint az a repedt üveg, amely mégis tökéletes fényfoltot vet valahol – gondolta, aztán félbehagyta a gondolkodást.

Átugrott a fényfolt felett. Aztán belelépett. Érezte, ahogy átjárja a víz a cipőjét, végül fázni kezdett a lába. Letépte a lábáról a cipőt zoknival együtt. Állt mezítláb a parkettán, ami melegnek tűnt, és amikor belenyúlt a cipőjébe, kikapta a kezét. A bőr át volt nedvesedve. De a zokni, az száraz volt. Lehajolt, és belemártotta a kezét a zöld fénycsíkba.

– Van az, ami nincs, de mi látjuk? – kérdezte a nagyapját rögtön, ahogy kifordultak a kapun. A töredezett lépcsőn vigyázni kellett, minden télen tovább mállott, darabok szakadtak ki belőle a hó alatt, végül már csak cikcakkban lehetett lemenni rajta. Vagy le lehetett futni mellette, a fűcsomók közt, ha nem volt sár. De most sár volt.

A nagyapja a lépcső tetején állt, a kosár a karján furcsán billegett, ahogy újra és újra végighúzta a gyufát a dobozon. Végre meggyulladt a láng. Azzal a mozdulattal, amellyikkel rágyújtott, el is rázta, aztán visszatette a dobozba, fejfelé. Gondolkozott.

– Attól függ, mi az.

– Egy város, ahol zöld víz van és piszkos oszlopok. És egy út magas, vékony fákkal.

– Velence. Olaszország – mondta a nagyapja, és figyelte őt a lépcső tetejéről. Akkor figyelt így, ha nem akarta elmondani, mit gondol pontosan.

A péntek volt a piacnapjuk, és amikor feltette neki az összegyűjtött kérdéseket, a nagyapja soha nem felejtette el, hol hagyta félbe a mondatot. Olykor kért egy kiló csontos leveshúst az „és” előtt vagy után, a mondat közepén, aztán amikor berakta a kosárba, folytatta.

– Csirkeszív, máj – ilyeneket mondott a válaszolás közben, vagy hogy hónapos retek, paprika, és közben elindultak egy másik irányba.

Azon a héten, amikor négy napig esett és napról napra sötétebb zöldek lettek a fák, és víz volt a zöld ablakszem fényének helyén az előszobában, a nagyapja Velencéről mesélt, a cölöpökre épített városról, ahol *sottoportegó*-kon és *rugákon* és *campókon* járnak az embe-

Pauljucsák Péter

A FÉSZEK

a fonalak pendülése. halálosan nyugodt nyárhang.
sugárhálóban püffed a nap potroha.
levedlett páncél a kert, tavasztól ott rohad
a csendesen csepergő nyálban.

éjjeli jöttömre az ajtó kítátva.

villanytól kapott színroham-
ban szembogár csapkod az ablakon.
a padlón karmolások az ágyig. lefekszem és hallgatom:
pókléptek törnek lehullott vakolat-szirmokat.

ízelt lábakon kattog az idő.

A TÜKÖR

Ízelt lábakon kattog az idő.

Halálosan nyugodt nyár van.
Sugár-hálóban püffed a nap potroha.
Kidobott filc a kert. Tavasztól ott rohad
a csendben csepergő nyálban.

Hazaérek.

Beléptemre a hernyók helyükre másznak.
Fagypontra húlt helyed
fölött kulcsokat csörgetek.
Mosogatóban a kanalak is késekké áztak.

A villany: mellkasba nyilalló színroham.
Arcnyom lüktet a fekete ablakon.
A padlón karmolások az ágyig. Lefekszem és hallgatom:
pókléptek törnek vakolat-szirmokat.

Egy nap a tükör önkezű, hirtelen halála.
Azt mondják, nem ismert istent, embert, magára.

Néha álmomban hallom, ahogy utolsó szavát kiáltja.
Távoli vizek tükrén zörög a holdfény alufóliája.

rek, és a tenger felett a hidakon közlekedik a nép, a falak tövében meg csordogáló közkutak vannak, és a városban bűz.

Olykor rápillantott kettejük összekulcsolt kezére. A nagyapja kezét, úgy hitte, örökre megjegyezte. Már lejjebb volt, mint az orra. Régebben épp az orra magasságában volt, közlőről nézte, úgy tűnt neki, éveken át. Hosszú, vékony, erős ujjai voltak, és a kezén télen is kávébarna volt a bőr, ahogy a simára borotvált arcán is. A nagyapja sima volt, barna és okos, később is így emlékezett rá.

– Van ott egy jégpálya egy téren – mondta hirtelen. Álltak a kofák asztalánál, és ő látta jobbra a jégpályát, ahogy korábban a vizes várost, aminek hirtelen neve lett, hogy Velence, látta a jégpálya felett a ködös eget, és hogy az asztalokon, ahogy itt a retek, ott halmokban áll a szárított gyümölcs és egy sárga lisztből süített sütemény. Az ikszlábú asztalok itt sorban álltak, ott messze körbe a pálya körül, és ahogy elbámult a budai piacon túl az égre, látta, ahogy abban a messzi városban a jégen a korcsolyák nyomán vonalak lesznek, körbe, körbe, és a körök szabálytalanul körbeérnek, néhol elmetszve egymást.

A kofa egészen az asztal szélére tolta a retek, lelógott a zöldje.

– Velencében nincs jégpálya – mondta a nagyapja, és amikor beültek a presszóba, feltette a harmadik székre a kosarat, mintha ember lenne az is, ott piroslott a tetején a borjúhúsból kiszivárgó vér, amely átütötte a papírt. Mindig a húst tette felülre, alá a zöldséget.

Az ablaküvegre kicsapódott a gőz. Hallgatta maga mögött a kocsmát. Ismerték már őket, az öreget meg a kislányt. Aztán elfelejtette az egészet.

*

Kegyetlen tél volt abban az évben. A csatornák némelyike befagyott, és a szobájában a régi vasradiátor, hiába veszekedett a háziasszonnyal, délután hat előtt jéghideg volt. Akkor kapcsolta be a fűtést, fél hétre langyosodtak át a bordák, hétre lettek forrók, de hiába, a jeges falakat éjjel egy előtt nem tudta átfűteni az egy szem fűtőtest, amely délelőtt

tízkor újra hűlni kezdett. Jobb híján a városban lófrált a hétvégéken is egész nap.

Nem gondolta, hogy fél évig egyedül lesz majd. Nem gondolta azt sem, hogy nem. Nem gondolt semmit, csak jött. A velencei–magyar kapcsolatok története a tanszéken megfelelően hangzott. Valójában nem érdekelték a velencei–magyar kapcsolatok. Velence érdekelte, azon belül a Cannaregio és azon belül a Ghetto Vecchio. De ilyesmire lehetetlen volt ösztöndíjat kapni magyarként. Kutatta hát, amire kapott, ímmel–ámmal, és mellette, amit akart, mint a nagyapja nyolcvanháromban.

– Tanulj meg igazat mondani, és úgy hazudj, ha kell – mondta neki egyszer, egy piacnapon. Sokáig nem értette. Aztán megértette. Huszonöt évvel később.

Az olasz kollégákat megszokta, sokkal jobban és sokkal hamarabb, mint a magyarokat, és olykor, amikor délután lementek a könyvtárból a bárba, amelynek barnásszürkére koszolódott falán látszottak még az ötvenes évekbeli ujjnyomok is a villanykapcsoló körül a vécébe vezető szűk, rövid folyosón, megajándékozták olykor a párperces csöndjükkel, mintha közülük tartozna.

Nő volt. Annál többre becsülte.

Egyetlenegyszer kellett megharcolnia magáért, a második napon. Átfagyva esett be, boldogan és boldogtalanul. Salvatore állt elé, aztán fél fenékkal leült az asztalra, amelyre épp letette a táskáját, és a törvényről kezdett beszélni, amely alapján éjszaka lezárták a gettó hídjait több száz évvel azelőtt. Ismerte a velencei jogot, amely olyan más volt, mint a firenzei vagy a római. Megértette, hogy vizsgázik ismét, és ha jól felel, kutathat, ha nem, Salvatore fogja egy este meglátogatni a jéghideg, különnyíló lakrészben, ahol legalább a zuhanyfülkében forró volt a víz, de kutatni nem hagyják majd, mert egyszerűen dugnivaló, és semmi több.

Röviden felelt, de úgy, hogy legyen benne valami, amit maga ásott elő, épp a negyed kurtizánjainak történetéről, és amit két éve publikált egy angol szaklapban. A kutya se vette észre. Senki nem gondolta, hogy igazán van még mit kutatni Velencén. Játsszózásnak gondolták.

Pedig minden kor minden más kornak a tükörképe, csak ismerni kell a változókat. Kell lennie egy matematikai módszernek, amelylyel a történelem összes permutációja leírható, és van is, és ezért kell minden részlet, főleg ami módosítja az eddigi tudásunkat egy korról – gondolta, amíg ott állt a férfival szemben, és a velencei kurvákon gondolkozott.

Salvatore szemüvege kékes árnyékot rajzolt a szeme alá. Szomorú bohócarca volt. A halántékán egészen felkopott a haj.

Akkor játszani kezdtek. Úgy röpködtek köztük a dátumok és a régi velencei nyelv szavai, mint a fullánkös darazsak, és egyszer, egyetlenegyszer kijavította a férfit. Akkor abbahagyták.

Másnap már ülhetett mellettük csöndben délután vagy öt percig. Nézték a *callét* odakinn. Nyomorult kis köz volt. Ezer szavuk van rá, mégis csak egyetlenegy pontos.

Odabent meg-megszakadt a rádióadás. Eltűnt a hírek eleje, olykor egy mondat szakadt bele egy igébe vagy recsegés lett egy refrénből. Salvatore szeme könnyezett a náthától. A csapos szívta az orrát, Enrico, a fiatal tanársegéd meg krákogott. Az egész város meg volt fázva. Szerette volna megkérdezni, miért nem fűtenek, pontosabban mi a kurva életért nem képesek fűteni, legalább két hónapig, de mielőtt kimondta volna, hallotta magában, ahogy Salvatore majd azt mondja, minek nappal egy üres házat fűteni, és igaza lesz, de mégsem. Nézte a férfi kezét, a kezén a jeggyűrűt, aztán beszélni kezdtek a hidegről. Jó ideje férfi nélkül élt; a magyarok nem értették Velencét, az olaszok nem értettek magyarul.

Lassan már maga sem tudta, melyik országban van otthon, és honnan vágyik hova, a trevisói reptéren ismerte az ülések kopása-it, a szeszélyes mintákat, ahogy lepattogzott a fémről a festék egy-egy ülés sor szélén.

Este hétig járkált. Kiment a San Marcóra, bámulta a ronda karácsonyfát és előtte az oroszlánszobrot, azt az oroszlánt, amely nem híres.

– Signora – szólította meg egy férfi. Egészen behajolt az arcába, aztán elnézést kért. Először szólították asszonyomnak. Mostanáig inkább kisasszony volt még, abban a bizonytalan sávban harmincvalahány és negyven

közt, amikor illenék már asszonyoknak lenni, de hogy az-e már, nem mondható meg még biztosan.

Valamit kérni akart – gondolta, és utánanézett. A bal lábára sántított. Szomorúnak tűnt. Az egész város szomorúnak tűnt, szomorú volt a barista reggel, ahogy kiadta a kávéját, szomorú volt az öregasszony, aki hosszú kabátban, de papucsban állt a pultnál, és becsomagoltatott két zaletit abba a hófehér papírba, szomorú volt a templomszolga a San Salvatore-templomban; két oldalt szürke kócban lógott a haja. Nézték egymást egy pillanatig, mielőtt beült a padba. Szerette volna neki elmondani, hogy fázik, hogy nincs otthon fűtés, hogy átfagyott a lába, hogy nem várja senki sem Pesten, sem itt, csak a lassan langyosodó fűtőttest, hogy apa meghalt és nagypapa is meghalt, és hogy nincs gyereke sem, de legalább olykor, ha meri, beszél még Goldoni nyelvét, mert, úgy hiszi, élt már egyszer a városban, amikor még nem ő maga, hanem másvalaki volt, legkésőbb akkor, de lehet, hogy már előtte is.

– Hideg van – mondta végül az öreg, és felnevetett, kurtán. Ő bólintott neki.

– Hideg – válaszolta, és figyelte, ahogy elcsoszog hátra a padok közt. Szerette volna átölelni, csak egy pillanatra.

A gyertyák fénye vörösen lobogott a falon. Egy férfi térdelt balra a Mária-szobor előtt, félhangosan mormolt, a kuttyája a lábánál kushadt. Kis, pimasz fejű fekete-fehér kutya volt, áruházak katalógusaiban fekszenek ilyenek a kanapék előtt.

Nem hisz. Szeretne hinni. De még így is jobb neki – gondolta, ahogy hallgatta a férfi suttogását.

– *Sussurrio* – tette hozzá magában, és figyelte, ahogy olaszul siseg a suttogás szó, míg magyarul inkább csattan, aztán hozzátette: – *Mormore*. Az majdnem ugyanaz.

Szerette a templomot, ezt különösen. Olykor egy órát is elült így.

Fél kilencig húzta ki, végül a Campo San Polo egyik bárjában üldögélt a vörösbor felett újabb fél órát, csak akkor ment fel. Már megszokásból tartotta oda a kezét a falhoz. Sütött belőle a hideg.

Jéghideg volt az ágynemű is, és jéghideg víz folyt a hideg csapból. Amikor kieresztette a forrót és beállt a zuhany alá, a falon a telítőkörben elhomályosult a teste, amely az olasz férfiaknak annyira kellett. Hogy otthon legalább tetszett-e valakinek, nem tudta. Inkább csak ösztöndíjtól ösztöndíjig, konferenciától konferenciáig volt otthon. Nem találta sehogya sem a helyét; és egy idő óta nem is kereste Pesten.

– Nem tehetek róla, azt hiszem – mondta egy férfinak, akivel egyszer fél napot járkáltak a Moszkva tér környékén, amit akkor még Moszkva térnek hívtak, kávézóról kávézóra, végül egy kocsmában kötöttek ki, de a férfi nem kérdezte meg, miről nem tehet, és így nem tudta elmondani. Szódat kértek, újra és újra szódat és kávé.

Végül megpróbálta elmondani neki a képeket, amelyeket olykor, ha gyerekkorában az ablakban könyökölt, látott.

Valamikor éjjel egy körül, amikor már bort ittak, eszébe jutott a jégpálya, a velencei jégpálya; amely épp itt a szomszédban, a Fény utcai piac mögött derengett fel neki hétéves korában.

– Velencében nincs jégpálya – mondta a férfi azonnal, aztán beszélni kezdett a várossal, ahol soha nem járt. Hallgatta. Valamikor háromkor a tér sarkán csókolóztak először, aztán még néhányszor itt-ott.

– Megmutatom neked a várost, ha akarod – súgta neki februárban, csütörtökön.

Aztán eltűnt az is.

A félelem a dunántúli mandulafáktól olykor gyűlöletbe fordul, a gyűlölet tartózkodásba, vagy egyszerűen nem kellek; mind egy hát – gondolta, és amikor legközelebb kifordult egy olasz férfi karjából valahol Grosseto környékén, nézte a légyiszkos plafont maguk felett. Meg sem mondta neki, hogy nem olasz. Észre sem vette. Veronica olaszul is, magyarul is lehet.

– Csalok – mondta neki magyarul, és hirtelen felült.

A férfi úgy, fektéből nézett rá.

– Látod, meg sem kérdezted, hogy melyik egyetemen vagyok. Azt sem, melyik városban születtem. Azt sem, ki vagyok – zúdította rá, és elkezdett neki mesélni Pestről, Budáról,

a folyóról és a nyelvről, amelynek szavait senki sem érti Európában, csak a magyarok.

– Maradj itt – mondta neki a férfi reggel, de ő nemet intett, és másnap elment.

Mint ahogy az anyjának az ablak fémpere-mén a vízben tükröződő eget, végül úgy nem tudta elmondani az olasz férfinak Budát, de nem akart csalni sehogy sem, sem itt, sem ott.

Nyitva hagyta a fürdőkabin ajtaját, hátha a gőz befűti a kis piszkos hideg velencei szobát, de csak az ablakra csapódott rá, hogy eltűnt a lámpa és a híd látványa. Az első napokban nem hajtotta be az ablaktáblákat, úgy aludt el, hogy feltámasztotta a fejét, hogy a hídra és a lámpára lásson. Akkor, az első napokban, hiába a hideg, mégis úgy érezte, hazaérkezett.

Másnap, advent első vasárnapján reggelre szállingózni kezdett a hó. A híd korlátján vékony, fehér rétegben állt, ahogy olykor a süteményt leszórják. A szobában meleg volt, vagy legalábbis úgy tűnt.

Hallotta a saját dübörgését a falépcsőn, hallotta, hogy nagyot zendül a kapu, ahogy maga után bevágja, és amikor felkapta a fejét, látta visszahúzódni az öregasszonyt, akitől a lyukat kibérelte.

Leveheted a fűtést – mormolta maga elé magyarául, aztán nekiindult, amerre a lába vitte.

Először a zenét hallotta meg, a slágereket, amelyek olyan régiak voltak, hogy talán nem is az anyja, hanem az anyjának az anyja táncolt rájuk valamikor a nagypapjával, még a háború előtt. Aztán gyerekkibálást hallott, aztán mintha újra és újra nekipuffanna valami valaminek, aztán kacagást, aztán az édes illatot érezte meg, aztán füstöt látott a tetők felett.

A San Polo megint? – gondolta magában, és kifordult a térre, amelynek másik sarkán előző este elüldögélt a bor felett.

A jégpálya a tér egyhatodát elfoglalta, deszkapalánkkal kerítették körbe, annak szaladtak neki újra és újra a kölykök a narancssárga egyen-korcsolyacipőben. A hó elállt. Az ikszlábú asztalokon halomban állt az aszalt gyümölcs és a zaleti, egy kerek kályhán gesztenye sült, a fekete füst egyenesen szállt az ég felé.

Megmondtam, hogy itt van. Megmondtam – gondolta, és elindult a pálya felé.